

KONFERENCIAKÖTET

Conference Proceedings

**Nemzetközi tudományos konferencia
a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából**
International Scientific Conference
on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2022. november 3.
3 November 2022, Sopron

**TÁRSADALOM – GAZDASÁG – TERMÉSZET:
SZINERGIÁK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSSEN**

SOCIETY – ECONOMY – NATURE: SYNERGIES IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2022. november 3. / 3 November 2022, Sopron

**TÁRSADALOM – GAZDASÁG – TERMÉSZET:
SZINERGIÁK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSSEN**
SOCIETY – ECONOMY – NATURE:
SYNERGIES IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

KONFERENCIAKÖTET
Conference Proceedings

LEKTORÁLT TANULMÁNYOK / PEER-REVIEWED STUDIES

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

UNIVERSITY OF SOPRON PRESS

SOPRON, 2023

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2022. november 3. / 3 November 2022, Sopron

Felelős kiadó / Executive Publisher: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila,
a Soproni Egyetem rektora / Rector of the University of Sopron

Szerkesztők / Editors:

Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. RESPERGER Richárd, Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna,
Dr. habil. TÓTH Balázs István

Lektorok / Reviewers:

Dr. habil. BARANYI Aranka, Dr. BARTÓK István, Dr. BEDNÁRIK Éva,
BAZSÓNÉ dr. BERTALAN Laura, Dr. CZIRÁKI Gábor, Dr. FARAGÓ Beatrix,
Dr. HOSCHEK Mónika, Dr. habil. JANKÓ Ferenc, Dr. habil. KOLOSZÁR László,
Dr. KÓPHÁZI Andrea, Prof. Dr. KULCSÁR László, Dr. NEDELKA Erzsébet, Dr. NÉMETH Nikoletta,
Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. habil. PAÁR Dávid, Dr. PALANCSA Attila,
Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád, PAPPNÉ dr. VANCÓS Judit, Dr. habil. PATAKI László,
Dr. PIRGER Tamás, Dr. RESPERGER Richárd, Dr. habil. SZABÓ Zoltán,
Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. SZÓKA Károly, Dr. TAKÁTS Alexandra,
Dr. habil. TÓTH Balázs István

Tördelőszerkesztő / Layout Editor: Dr. RESPERGER Richárd
Segédszerkesztő / Assistant Editor: NEMÉNY Dorka Virág

ISBN 978-963-334-450-7 (pdf)

DOI: [10.35511/978-963-334-450-7](https://doi.org/10.35511/978-963-334-450-7)

Creative Commons licenc: BY-NC-SA 2.5

Nevezd meg! Ne add el! Így add tovább! 2.5 Hungary
Attribution – Non commercial – Share Alike 2.5 HUNGARY

SZERVEZŐK

Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (SOE LKK),
A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

A konferencia elnöke: Prof. Dr. Széles Zsuzsanna egyetemi tanár, dékán (SOE LKK)

Tudományos Bizottság:

- elnök: Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (SOE LKK)
- társelnök: Dr. habil. TÓTH Balázs István PhD egyetemi docens, igazgató (SOE LKK)
- tagok: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila PhD egyetemi tanár (SOE LKK), rektor (SOE)
- Prof. Dr. SZÉKELY Csaba DSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. KULCSÁR László CSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. SZALAY László DSc egyetemi tanár (SOE LKK)
- Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD egyetemi tanár, dékán (FOM)
- Prof. Dr. Alfreda ŠAPKAUSKIENĚ PhD egyetemi tanár (VU FEBA)
- Dr. habil. POGÁTSZA Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc PhD tudományos főmunkatárs (SOE LKK)
- Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD egyetemi docens, dékán (EUBA FIR)

Szervező Bizottság:

- elnök: Dr. RESPERGER Richárd PhD adjunktus (SOE LKK)
- tagok: Dr. NEDELKA Erzsébet PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
- Dr. KERESZTES Gábor PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
- Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD egyetemi docens (EUBA FIR)
- Dr. habil. KOLOSZÁR László PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- PAPPNÉ dr. VANCSÓ Judit PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. SZÓKA Károly PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- titkár: NEMÉNY Dorka Virág kutatási asszisztens (SOE LKK)

ORGANIZERS

University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics (SOE LKK),
For the Higher Education at Sopron Foundation

Conference Chairperson: Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna PhD Professor, Dean (SOE LKK)

Scientific Committee:

Chair: Prof. Dr. Csilla OBÁDOVICS PhD Professor, Head of Doctoral School (SOE LKK)

Co-Chair: Dr. habil. Balázs István TÓTH PhD Associate Professor, Director (SOE LKK)

Members: Prof. Dr. Attila FÁBIÁN PhD Professor (SOE LKK), Rector (SOE)

Prof. Dr. Csaba SZÉKELY DSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László KULCSÁR CSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László SZALAY DSc Professor (SOE LKK)

Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD Professor, Dean (FOM)

Prof. Dr. Alfreda ŠAPKAUSKIENĖ PhD Professor (VU FEBA)

Dr. habil. Zoltán POGÁTSA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Árpád Ferenc PAPP-VÁRY PhD Senior Research Fellow (SOE LKK)

Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD Associate Professor, Dean (EUBA FIR)

Organizing Committee:

Chair: Dr. Richárd RESPERGER PhD Assistant Professor (SOE LKK)

Members: Dr. Erzsébet NEDELKA PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)

Dr. Gábor KERESZTES PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)

Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD Associate Professor (EUBA FIR)

Dr. habil. László KOLOSZÁR PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Mónika HOSCHEK PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Károly SZÓKA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Secretary: Dorka Virág NEMÉNY Research Assistant (SOE LKK)

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

1. szekció (személyes): Fenntartható gazdálkodás és menedzsment, körforgásos gazdaság Session 1 (personal): Sustainable Economy and Management, Circular Economy

Az ökológiai termelés és termékek piacának változásai a COVID-19 okozta megszorítások alatt

Dr. GYARMATI Gábor 11

Fenntartható fejlődés és körforgásos gazdaság a vállalkozások mindennapi életében

Dr. FEKETE-BERZSENYI Hajnalka – Dr. KOZMA Dorottya Edina –

Dr. MOLNÁRNÉ dr. BARNA Katalin – Prof. Dr. MOLNÁR Tamás 26

Fenntarthatóság a divatiparban (?) – Négy divatipari szervezet CSR jelentésének rövid áttekintése, valamint a fenntarthatóságra törekvés fogyasztók általi észlelésének vizsgálata

VIZI Noémi 39

Épített örökségeink fenntarthatósága a volt szovjet laktanyák újrahasznosításának példáján keresztül

TEVELY Titanilla Virág 52

2a. szekció (személyes): A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei

Session 2a (personal): Global and Regional Aspects of Sustainable Development

A migráció mérésének módszertani nehézségei

RUFF Tamás 65

2b. szekció (személyes): A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei

Session 2b (personal): Global and Regional Aspects of Sustainable Development

Munkaérték preferenciák vizsgálata a szállítási ágazatban

Dr. BALÁZS László – Dr. KŐKUTI Tamás 73

3. szekció (személyes): Turizmus és marketing, fenntartható turizmus

Session 3 (personal): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism

Studentifikáció Lágymányoson, avagy az újbudai egyetemek hatása a fenntartható turizmusra

KISS Bence Álmos – PORHAJAS Gábor László 85

Book Consumption Literature – Literature Review on the Subject of the Behavior of Book Consumers

Miklós LÉGRÁDI – Dr. habil. Zoltán SZABÓ 96

Szállodaüzemi intézkedések irányvonalai a fenntarthatóság jegyében

MARTOS János András 114

Sportfogyasztási szempontú elemzés a Sopronban rendezett 2021-es Női Vízilabda Magyar Kupáról <i>CSISZÁR Szabolcs János – Dr. habil. PAÁR Dávid</i>	126
---	-----

4a. szekció (személyes): Pénzügyek, számvitel, fenntartható pénzügyek
Session 4a (personal): Finance, Accounting, Sustainable Finance

A könyvviteli szolgáltatási szakma megítélése. Összehasonlító elemzés a 2020. és 2022. évek felmérése alapján <i>Dr. VERESS Attila – Dr. SIKLÓSI Ágnes – Dr. SISA Krisztina A.</i>	136
--	-----

A KKV-szektor hitelezési tendenciának értékelése MNB adatok alapján <i>MÁRKUS Mónika</i>	147
--	-----

Az ellátási láncok fenntartható pénzügyi adaptációja – rövidtávú fizetési kötelezettségek finanszírozása <i>Dr. CZIRÁKI Gábor – HACKL János</i>	158
---	-----

ESG közzététel vizsgálata nemzetközi háttérű kereskedelmi bankok esetében Magyarországon <i>SIKLÓSI Veronika</i>	172
--	-----

4b. szekció (személyes): Pénzügyek, számvitel, fenntartható pénzügyek
Session 4b (personal): Finance, Accounting, Sustainable Finance

A fenntarthatóság és az osztalékpolitika kapcsolata <i>Dr. KUCSÉBER László Zoltán – Dr. CSOMA Róbert</i>	180
--	-----

Pénzügyi és öngondoskodási ismeretek a magyar középiskolák végzős osztályaiban 2021-ben <i>KOVÁCS Zoltán – TÖRÖNÉ Prof. Dr. DUNAY Anna</i>	188
--	-----

A cégértékelés módszertani kihívásai <i>FÁBIÁNNÉ JÁTÉKOS Judit Ilona</i>	203
--	-----

5. szekció (személyes): Sustainable Economy, Management and Development
Session 5 (personal): Sustainable Economy, Management and Development
(session in English)

The Qualitative Characteristics of Accounting Information: A Literature Review <i>Asma MECHTA – Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES – Dr. Ágnes SIKLÓSI</i>	219
--	-----

Tourism Development in Indonesia - Surakarta City Role Supporting National Tourism Planning <i>Dr. Rizky Arif NUGROHO – Laura BAZSÓNÉ BERTALAN PhD – Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD</i>	228
--	-----

Green Manufacturing Practices Towards Sustainable Development in the Ready-Made Garments (RMG) Industry of Bangladesh <i>Dr. Md. Sadrul Islam SARKER – K. M. Faridul HASAN – Dr. István BARTÓK</i>	241
--	-----

Drivers and Barriers of GSCM Practices Implementation: Literature Review <i>Khouloud CHALLOUF – Dr. Nikoletta NÉMETH</i>	252
--	-----

6. szekció (személyes): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism
Session 6 (personal): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism
(session in English)

Impact of COVID-19 Pandemic on Tourism Sector in Vietnam <i>Thi Thuy Sinh TRAN – Dr. Nikoletta NÉMETH – Dr. Thai Thuy PHAM – Nhat Anh NGUYEN</i>	259
--	-----

Tourism in Troubled Times: the Economic and Social Effects of Short- and Expected Long-Term Changes <i>Dr. habil. Tamás SZEMLÉR</i>	276
---	-----

Application Areas of Drones: Exploratory Research from Residential and Corporate Perspectives <i>Bendegúz Richárd NYIKOS – Astrid IONESCU</i>	286
---	-----

7. szekció (online): A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei
Session 7 (online): Global and Regional Aspects of Sustainable Development

Németország elektromos személygépjármű exportja az Európai Unió tagállamaival <i>Dr. KONKA Boglárka</i>	295
---	-----

Fenntartható design - új megközelítések a terméktervezésben <i>NÁDAS Gergely – Dr. habil. MOLNÁR László</i>	307
---	-----

Challenges of the Adaptation Planning – Evolution of the Vulnerability Assessment Methodologies <i>Pál SELMECZI</i>	322
---	-----

Szisztematikus irodalmi áttekintés a személygépjárművekbe épülő elektromos hajtáslánc gyártásáról a fenntarthatóság szempontjából <i>Dr. TÓTH Árpád – BEGE András</i>	329
---	-----

Németország az európai labdarúgás térképén – jogi és sportföldrajzi megközelítés <i>Dr. ENGELBERTH István – Dr. VIRÁGH Árpád</i>	344
--	-----

A körforgásosság mérési lehetőségeinek vizsgálata a szállodaüzemeltetésben <i>KARAKASNÉ Dr. MORVAY Klára</i>	360
--	-----

Az állami nyugdíjrendszerek fenntarthatóságának kihívásai <i>SZABÓ Zsolt Mihály</i>	377
---	-----

Competencies for Sustainable Development <i>Zsuzsanna NAGYNÉ HALÁSZ</i>	391
---	-----

8. szekció (online): Turizmus és marketing, fenntartható turizmus
Session 8 (online): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism

Gyógynövényturizmus és az abban rejlő lehetőségek
– Az Észak-Magyarországi kínálati oldal primer vizsgálata
PÁSZK Norbert400

Fiatal külföldi turisták pozitív és negatív tapasztalatai Budapesten
Dr. habil. GROTTE Judit – MAGYAR Tímea408

Mit ígér Bükkfűdő? A városmárka-kommunikáció lehetséges eszközei és csoportosításuk a POE-modell alapján
HORVÁTH Kornélia Zsanett417

9. szekció (online): Fenntartható gazdálkodás, körforgásos gazdaság
Session 9 (online): Sustainable Economy, Circular Economy

Erdei biomassa lehetőségei és korlátai Magyarország energiabiztonságában
VARGOVICS Máté – Dr. NAGY Dániel433

A körforgásos gazdaság és a soproni hulladékfeldolgozó stratégiája
KASZA Lajos – Dr. NÉMETH Patrícia444

10. szekció (online): Sustainable Economy, Management and Development
Session 10 (online): Sustainable Economy, Management and Development
(session in English)

Comparison of the Density of Physicians and General Practitioners in the Hungarian Csongrád-Csanád Country and in the Territorial Units of Vojvodina for the Period 2002-2020
Dr. Ivana KOCSICSKA453

The Re-Consideration of Business Diplomacy and Corporate Social Responsibility for International Business in the Post-Covid-19 World
Anh Tuan TRAN463

Examining the Process of Project Preparation
Attila LEGOZA474

The Relativity between Sustainable Management and Turnaround Management: Evidences and Suggestions for the Hungarian Agricultural Sector
Zsuzsanna VARGA – Dr. habil. Etelka KATITS – Dr. Éva SZALKA – Dr. Ildikó PALÁNYI – Katinka MAGYARI484

Developing countries and Sustainability
Arjana KADIU – Dr. habil. Zoltán SZABÓ504

The Effect of Supply Chain Management in Achieving Sustainability in Supply Chain in Four Seasons Hotel in Syria
Wael ALASFAR519

**The Role of EGTCs and Euroregions in Economic Cooperation Across
the Hungarian-Romanian Border Between the Period 2007-2020**

Melinda BENCZI 531

11. szekció (online): Poszter szekció

Session 11 (online): Poster Session

Procrastination and its Influencet on Retirement Saving Plann

Khaliunaa DASHDONDOG540

Színházi kommunikáció 2.0

Hazai kőszínházak jelenléte Facebookon és Instagramon a pandémia első évében

Dr. DÉR Cs. Dezső – Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc – ZRINYI Ivett554

A felnőttképzésben résztvevő álláskeresők elhelyezkedési esélyei

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

LE-DAI Barbara575

Cost Analysis of Sustainable Concrete Production Using Waste Nanoparticles

Omar ZINAD – Dr. habil. Csilla CSIHA – Prof. Dr. Alya'a Abas AL-ATTAR585

Szállodaüzemi intézkedések irányvonalai a fenntarthatóság jegyében

Directions of Actions in Hotel Operation According to Sustainability

MARTOS János András¹

PhD-hallgató (*PhD Student*)

Soproni Egyetem, Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola
(*University of Sopron, István Széchenyi Economics and Management Doctoral School - Hungary*)

Absztrakt

Kutatásomban a magyar piacon működő 2 különböző szállodatípus (wellness, üzleti) fenntartható üzemelésének jelen helyzetét, perspektíváit vizsgálom. A vizsgálat során a szállodák lokációjának és adottságainak függvényében értékelem az intézkedéseket és a várható fejlődési irányokat. A tanulmányban hangsúlyos szerepet kap a helyzetelemzés, valamint a fenntartható működés gátjainak vizsgálata. Primer kutatásom alapjául az Accent Hotels szállodalánc szállodaigazgatói között lefolytatott három fókuszcsoporthoz tartozó interjú szolgál.

Kulcsszavak: szállodaipar, fenntarthatóság, Accent Hotels, költséggazdálkodás, szállodalánc
JEL-kódok: L83, Q01, D24

Abstract

The study focuses on current sustainability situation and its perspectives of 2 hotel types (wellness, business) in the Hungarian market. In my study I will reflect on the actions and future development directions depending on the location and aptitude of the hotel. The study strongly focuses on the evaluation of the current situation and the hurdles of the sustainable hotel operations. The fundamentals of my empirical search are three focus group interviews with the hotel general managers of the Accent Hotels chain.

Keywords: hotel industry, sustainability, Accent Hotels, cost management, hotel chain
JEL Codes: L83, Q01, D24

1. Bevezetés és célok

A turisztikai termék egy helytől és időtől el nem vonatkoztatható szolgáltatás, melyet egy bizonyos desztináció vonatkozásában a turista igénybe vesz. Ezen szolgáltatások megfoghatatlanak, elválaszthatatlanok, ingadozó színvonalúak és romlékonyak (Gonda, 2016).

Ezen termékeknek a fenti tulajdonságaik mellett a tanulmány szempontjából további két fontos sajátossága van. Egyrészt előállításuk során érvényesíthetők a turisztikai üzem fenntartható működésének elvei, másrészt ezek a termékek egy jelentős szemléletformáló hatással is rendelkeznek (MTSZ – Magyar Turisztikai Szövetség, 2018).

A turizmus egyik legjelentősebb és legnagyobb múltra visszatekintő ága a szálláshelyszolgáltatás, illetve napjainkban a szállodaipar kapja az egyik legnagyobb figyelmet. Számos fórumon és dialógusban merült és merül fel a turizmus és a szállodaipar szerepe és felelőssége a fenntartható fejlődésben, a környezetvédelemben, a gazdasági fenntarthatóságban és a társadalmi felelősségvállalásban. A 21. század első 3 évtizedében tapasztalt számtalan válság alapjaiban rengette meg a szállodaipart, melynek nem tapasztalt ez alatt a 23 év alatt 10 egybefüggő évnél hosszabb konjunkturális időszakot.

¹ martos.janos.andras@phd-uni.sopron.hu

A 2008-as gazdasági világválság több, addig sikertörténetnek elkönyvelt projektet döntött be (pl. volt Radisson, jelenleg Greenfield Hotel Bük, Fagus Hotel Sopron), melyek legközelebb a 2010-es évek elején nyerték vissza újra működőképességüket. A 2010-es évek töretlennek tűnő gazdasági és idegenforgalmi konjunktúráját a hazánkban 2020 elején kirobbanó járvány törte meg, közel a nullával egyenlővé téve a szállodaipar teljesítményét.

5. táblázat: A világválság magyarországi megjelenése okozta forgalomcsökkenés a hazai szállodákban

Hónap	Vendégéjszakák (ezer)	Bázisévhez (2019) viszonyítva, %
<i>2020. január</i>	1451	111,2 %
<i>2020. február</i>	1484	109,6 %
<i>2020. március</i>	557	33,6 %
<i>2020. április</i>	28	1,5 %
<i>2020. május</i>	106	5,3 %
<i>2020. június</i>	483	22,7 %
<i>2020. július</i>	1556	57,7 %
<i>2020. augusztus</i>	1885	64,1 %

Forrás: MSZÉSZ (2020) alapján saját szerkesztés

A vendégforgalom hanyatlását követően az újbóli felívelés sokáig váratott magára, a vendégéjszakák száma először júliusban haladta meg a 2019-es rekordév 50%-át.

Napjainkban pedig az orosz-ukrán háború indukálta világszinten tapasztalható energiaválság pecsételte meg sok hazai szálloda sorsát, sokan bezárásra kényszerültek, mások gyökeresen kényszerültek átalakítani működésüket. Ezt a folyamatot tisztán megfigyelhetjük a Központi Statisztikai hivatal adataiból is, miszerint a 2022 február óta töretlenül növekvő üzemben lévő szállodák száma 2022 szeptemberétől ismét csökkenésnek indult.

6. táblázat: Az üzemelő szállodák száma Magyarországon 2022. február - szeptember

Hónap	Üzemben lévő szállodák
<i>2022. február</i>	848
<i>2022. március</i>	865
<i>2022. április</i>	893
<i>2022. május</i>	928
<i>2022. június</i>	945
<i>2022. július</i>	946
<i>2022. augusztus</i>	948
<i>2022. szeptember</i>	922

Forrás: KSH, saját szerkesztés

Mindez jelentős mértékben próbára tette a piaci szereplők válságállóságát és felemész-tette tartalékaik döntő részét, így megnehezítve az innovatív működést és fejlesztéseket.

A fókusz ezáltal nem elsődlegesen a fenntarthatóságon, hanem a túlélő stratégiák kidolgozásán volt, ám napjainkban a szakma és a társadalom részéről is kézzel fogható igények körvonalazódnak a szállodák elköteleződése érdekében a fenntarthatóság mellett.

Mindez egyre fokozódó döntési nyomás alá helyezi a szállodákat tulajdonló és üzemeltető professzionális vagy nem szakmai háttérű vállalatok vezetőit. A döntési helyzet alapvető kérdése, hogy milyen irányban és mennyire képes a szervezet megváltoztatni az üzemelési struktúráját a gazdasági kihívások és a változó piaci elvárásoknak megfelelően.

Kiemelt fontosságúvá vált a költséghatékonyság növelése, az alapanyagok és az energia minél hatékonyabb beszerzése és felhasználása. A takarékos működés kényszere a teljes szektort elérte, aminek következtében felmerül a kérdés, hogy a fenti elkerülhetetlen intézkedések mennyire támogatják a fenntarthatóság meggyökerezését és fejlődését a szállodaiparban. Mik azok a szinergiák melyeket kihasználva nem pusztán gazdasági, hanem társadalmi és környezeti tekintetben is pozitív hatásokat kapunk eredményül.

Tagadhatatlanul nő azoknak a vendégszégmenseknek a részaránya is, akik szállodaválasztási preferenciáik szerint előnyben részesítik a fenntarthatóan működő, vagy működésük során a környezetvédelmi szempontokat előtérbe helyező hoteleket, így jelentős piacbefolyásoló tényezőkké váltak (Ásványi & Chaker, 2021).

A tanulmány célja, hogy megvizsgálja a szállodaüzem során felmerülő prioritásokat, és elemezze a komplex fenntarthatóság szállodaüzemi megjelenését. Kiemelt területet képeznek a szállodákban aktuálisan tapasztalható fenntarthatósági gyakorlatok vizsgálata, a várható fejlődési irányok, akciótervek és stratégiák elemzése. A kutatás során szintén figyelmet kapott az összefüggés a 2022 őszétől tapasztalható energiaválsággal való kapcsolat, valamint a társadalmi felelősségvállalás helye a szállodák fenntarthatósági törekvéseiben.

2. Téma felvezetése, vonatkozó szakirodalom

A fenntarthatóság első nemzetközileg, hivatalosan elfogadott definíciója a jelen szükségletek oly módon történő kielégítése, hogy az erőforrások a következő generációk számára is megőrzésre kerüljenek. (World Commission on Environment and Development, 1987) Erre a definícióra épül a turizmus iparágára szabott definíció is, miszerint fenntartható turizmusnak minősül az a turizmus, ami teljesen figyelembe veszi a jelenlegi és jövőbeli gazdasági, társadalmi és környezeti viszonyokat, valamint figyelembe veszi a látogatók és az iparág érdekeit, valamint a fogadókönyvet és a közösségek érdekeit (WTO – World Tourism Organisation, 2005).

Fontos, hogy ez által a gazdasági/pénzügyi területeken túl a társadalmi és biofizikai környezeti értelemben is kezelni kell a fenntartható működés fogalmát. Ez a kiadvány mélyrehatóan foglalkozik a turisztikai szektor jelenével, a fenntarthatósági törekvések nehézségeivel és reálisan vázolja fel a globális turizmus jövőjét.

A téma időszerűsége miatt néhány kutatás már készült rokonterületeken, ahol is a fenntarthatóságot és a környezetvédelmet, mint rendszert veszik górcső alá. Napjainkban a jövő megőrzésének felelőssége, az erőforrások megőrzése minden korábbinál nagyobb jelentőséggel rendelkezik. A turizmus működéséhez szükséges erőforrások felosztása hangsúlyos szerepet kap, hiszen a turisztikai termékek esetében leginkább értéknövelő tényező a felhasznált erőforrások unikális mivolta (Dávid et al., 2007).

Jelenleg mind a központi, mind a szakmai szabályozási környezet megengedő, nem tartalmaz konkrétumokat a fenntarthatóságra vonatkozóan, a működés megtervezését és menedzselését a tulajdonosra és/vagy a szállodát üzemeltető menedzserre bízta. A szállodák elsődleges érdeke a költséggazdálkodás hatékonyságának növelése, így amennyiben nem szerepelnek a szabályozói követelmények között fenntarthatósági elemek, úgy kevés kivételtől eltekintve nem várható áttörés a környezetvédelmi/fenntarthatósági intézkedések szállodai bevezetése terén. Ugyanakkor pozitívumként említhető a nagy szállodaláncok (például Accor Hotels) által képviselt pionír szerep a magyar piacon, akik bemutatják a többi szereplőnek a globális gyakorlatként elterjedt fenntarthatósági politikáikat. Ezáltal lassú, de biztos felzárkózásnak lehetünk majd tanúi a következő években (Albert Tóth, 2016).

Egy másik, friss tanulmány a fiatal generációk szállodaválasztási szokásait vizsgálja, melyben a témakör elsődlegesen a marketing területéről terült megközelítésre. Alapkérdéseik a magyar piac fogékonyságát érintették a fenntartható turizmusra, valamint az utazók digitális megoldásokra való ráutaltságát vizsgálták. Következtetésükben megemlítik, hogy jelenleg

nincs jelentős szerepe a környezetbarát működésnek az utazási döntések meghozatalában, ám megfigyelhető egy olyan szegmens, akik hajlandóak lennének többledíjakat megfizetni a környezetvédelmi szolgáltatásokért. Véleményük szerint a közeljövőben jelentős versenyelőnyt, valamint túlélési képességet fog képviselni a környezetbarát működés, illetve annak minősítése. Megállapítják, hogy a forráshiányos egyéni szállodák esetén sok esetben nem kerül sor a működés ezirányú fejlesztésére (Lukács et al., 2022).

Egy 78 kérdőíven alapuló kutatás vizsgálta a szállodai fenntarthatóság értelmezését, a szállodaláncoknál tapasztalható stratégiaképzést, valamint a stratégia és a minősítés szintje közötti korrelációt. Az ő eredményeik is hasonlóak a megelőző tanulmányokéval, egyértelmű a gazdasági szemlélet hegemoniája a fenntarthatóságon belül. Amennyiben a gazdasági stabilitás már biztosított, úgy tulajdonosi hajlandóság esetén tud a szálloda erőforrásokat allokálni a környezeti és társadalmi fenntarthatóság témaköreire is. Fontos megállapításuk, hogy az egyéni és lánchoz tartozó hotelek stratégiaalkotása között számottevő különbséget lehet felfedezni, ám ez a stratégia létrehozásában és megvalósításában nyilvánul meg, a rendelkezésre álló lehetőségek egyenlők minden esetben (Gyurác-Németh et al., 2021).

A szállodák építését és működését vizsgálva megállapítható, hogy a hotelek csak kis része rendelkezik környezetvédelmi, CSR [Corporate Social Responsibility] vagy fenntarthatósági stratégiával, az anyagok újra felhasználása és az energiatakarékosság esetén fő motivációjuk a költségsökkentés (Stipanuk, 1996).

Nem csak a szállodák építése, hanem üzemeltetése során is jelentős szerepe van a méretgazdaságosságnak. Kisebb szállodákban apróbb, de annál nagyobb horderejű lehet egy-egy változás a mindennapos üzemeltetés során. Ebből az okból kifolyólag a kis házak alkalmasabbak a tesztüzemként való funkcionálásra, az ott bevált gyakorlatok nagy valószínűséggel átültethetők egy nagyobb szálloda működésébe is (Sikó, 2018).

A hotelüzemelés közvetlen stakeholderei közül a vendégek hatása a fenntartható működésre, azon belül is a környezettudatos tartózkodásra jelentősnek mondható. A saját magukat környezettudatosnak valló vendégek nagyobb hajlandóságot mutatnak az irányba, hogy szállodai otltük alatt minimalizálják a környezeti terhelést (Nagy-Keglovich & Happ, 2021).

A szállodaüzem nem csak a földszinti és emeleti üzletrészből, valamint irodákból áll, hanem mind termékformálási, mind pedig erőforrásfelhasználási szempontból mértékadó szereppel rendelkező Food and Beverage [Étel és ital] részleggel is, amely magába foglalja a ház területén megtalálható összes étel- és italelkesztéssel valamint értékesítéssel foglalkozó egységet. Mivel ez a részleg a szálloda egyik legnagyobb energiafogyasztója, és hulladéktermelője, ezért a fenntarthatóság vizsgálata esetében kimondottan fontos. A magyar éttermek több, mint 95%-ában energiatakarékos izzókat használnak, valamint az egységek $\frac{3}{4}$ -ében a környezetbarát tisztítószerek használata is elterjedt. Az üzletek felében energiatakarékos berendezéseket és újrahasznosított papírárukat is használnak. Mindemelllett egyre nő a bio és helyi termelőtől származó alapanyagok beszerzése, ám ezeknek a költsége jóval meghaladja a hagyományos nagykereskedőktől beszerzett áruk költségét (Kovács, 2020).

A hazai egységek fenntartható és környezetbarát működését vizsgáló és értékelő szervezet az 1994-ben alapított MSZÉSZ Zöld Szálloda Szekciója, mely minden 2 évben 30 és 50 közötti szállodát tüntet ki valamilyen fokozattal (bronz, arany, ezüst) annak függvényében, hogy milyen mértékben teljesítik a 70 kérdésből álló feltételrendszert. A Zöld Szálloda rendszeren túl kiterjedt szakirodalmi-elméleti elemzésre kerül sor, ami mind a magyar, mind pedig a nemzetközi szállodaiipari trendeket, best practice-eket és stratégiákat számba vesz (MSZÉSZ, 2020).

3. Alkalmazott módszerek

A kutatás célja az volt, hogy képet kapjak a magyar piacon működő szállodák fenntarthatósági törekvéseiről, a jelen helyzetükről, illetve a kidolgozandó stratégiákról. A kvalitatív kutatás módszere a fókuszcsoporthoz tartozó interjú volt, melynek közreműködői az Accent Hotels szállodalánc szállodaigazgatói és központi vezetése voltak, 3 darab 7 fős csoport 120-120 perces interjún vett részt, melyet előre megírt kérdések, kérdéskörök foglaltak keretbe, de volt lehetőség a témát érintő, de a kérdések között nem szereplő vélemények kifejtésére is egy 20 perces szekcióban.

7. táblázat: A fókuszcsoporthoz tartozó interjú résztvevőinek pozíciói

Városi	Wellness	Központ
T62 Budapest	Colosseum Hotel Mórahalom	Ügyvezető
Bristol Hotel Budapest	Ambient Hotel Sikonda	Üzemeltetési ügyvezető-helyettes
Corso Hotel Pécs	Gotthard Hotel Szentgotthárd	Pénzügyi ügyvezető-helyettes
Révay Hotel Budapest	Hotel Narád & Park Mátraszentimre	Műszaki igazgató
Art Hotel Szeged	Károlyi Kastély Hotel Fehérvárcsurgó	Food and beverage igazgató
Lakeside Hotel Székesfehérvár	Kreinbacher Hotel Somlóvásárhely	Beszerezési igazgató
Monastery Hotel Budapest	Erzsébet Királyné Hotel Gödöllő	Főkönyvelő

Forrás: Saját szerkesztés

Az interjúztatott homogén csoportok résztvevői úgy kerültek kiválogatásra, hogy szállodáikból, illetve központi vezetői pozíciójukból adódóan hasonló érdekeik, értékrendjük és motivációik legyenek. A városi szállodák (2 kivétellel: T62 143 szoba és Lakeside Hotel 90 szoba) jellemzően kis méretűek, 40-80 szoba közöttiek, valamint szerkezetileg és gépészetileg modernnek. Ugyanakkor alacsonyabb fajlagos dolgozói létszámmal működnek, általában épített környezet veszi őket körbe, sok esetben kormányzati, kulturális centrumokhoz közel helyezkednek el. Alkalmazottjaik általában abból a városból kerülnek ki, ahol a hotel is elhelyezkedik.

A wellness szállodák leginkább kisvárosokban és községekben helyezkednek el, dolgozói létszámuk fajlagosan akár többszöröse is lehet a városi szállodáénak. Alkalmazottjaik jelentős többsége falusi származású. Méretük erősen változó, 25 és 148 szoba között szóródik, építészetiileg a városiaknál elavultabbak. Vonzerőjük és szolgáltatáspalettájuk rendszerint 1-1 attrakcióra alapszik.

A központi felsővezetők mindegyike az egész szállodacsoport egyes területeinek szakszerű működéséért, működtetéséért felelős. Megtalálhatók közöttük mind az ügyvezetés különböző területeiért felelős vezetők, mind pedig az üzemeltetési szakterületek felelősei.

Az interjú félig strukturált formában került lefolytatásra, mely során a válaszok és a beszélgetés viszonylag gyorsan és egyszerűen értelmezhető. Ennek oka, hogy közepes szintű kontroll alatt folyik a beszélgetés, és a kutató irányított kérdésekkel az előre tervezett mederben tartja a beszélgetést (Lengyel & Tóvári, 2001). Fontos volt, hogy a három csoport 21 résztvevője által lefolytatott beszélgetések által generált válaszok és vélemények hatékonyan és egyértelműen legyenek értékelhetők, ne legyen szükség a témához nem, vagy nem szorosan kapcsolódó dialógusok feldolgozására.

A kutatás során semleges kérdezői magatartást tanúsítottam, hiszen elsődleges érdekem volt, hogy a válaszok és a beszélgetés minden befolyástól mentesek legyenek, a válaszok és vélemények eredeti formájukban kerüljenek rögzítésre.

A beszélgetés során a homokóra technika került alkalmazásra, mely során egy általános, ún. feloldó beszélgetést követően közelítünk a téma magjához. A homokóra technika a tölcser technika bővített verziója, ennek előnye, hogy a kutatás gyújtópontjának érintése előtt időt ad

a csoporttagoknak egymás felületes megismerésére, a téma strukturálására, valamint a lezárás során távolítunk a központi témától, ezáltal segítve az esetlegesen felhalmozódott feszültségek levezetését (Sik & Szécsi, 2021).

A csoportok homogén összetételűek voltak, ám minden csoport más sajátosságok alapján került összeállításra annak érdekében, hogy az interjú tükrözze a hasonló háttérű résztvevők véleményét. Ez azt eredményezi, hogy jelentős vitára, véleményütköztetésre nem került sor, ám részletesebb kép alakult ki egy-egy csoport esetén. A 2 szállodaigazgatói csoport képzésének alapja az épület sajátossága, annak szolgáltatáspalettája volt, valamint egy csoportot alkottak a központi felsővezetők. Így létrejött egy wellness szállodák igazgatóiból, egy városi szállodák vezetőiből, valamint egy head office felsővezetőkből álló csoport. A harmadik csoport kialakításának célja, hogy az egyes szállodáktól független, ám szállodalánc szinten a komplex rendszerekre rálátó csoport jöjjön létre abból a célból, hogy a másik két csoport esetlegesen szélsőséges véleményét árnyalja. A kérdések 4 témakört érintettek: a fenntarthatóság, mint fogalom ismertsége, a szállodai fenntarthatóság értelmezése, helyzetelemzés és stratégiák, akadályok és megoldásaik. A fókuszcsoporthoz interjúkról hangfelvétel készült, ami szó szerinti leiratba került átültetésre, ezt követően került kiértékelésre

A kutatás alapkérdései:

- Mennyire ismert fogalom a magyar piaci szereplők számára a fenntarthatóság?
- Várható-e a fenntartható működés térnyerése az évtized végéig?
- Milyen motivációk vagy akadályok támogatják, illetve akadályozzák a fejlesztések megvalósulását?

4. Kutatási eredmények

A kutatás eredményeinek bemutatása szempontjából releváns tudnivaló, hogy a mélyinterjúk és a kérdőíves kutatás is a COVID járvány után, ám a 2022-es energiaválság elején készült, így a felvételi időpont nyugodtan 2 válság közötti időpontnak nevezhető. Ez alapvetően befolyásolhatja a válaszadást, valamint a válaszok minőségét és az általános hangulatot.

A kutatás átfogóan érintette az üzemelést, mint rendszert, annak fenntartható mivoltát, valamint fejlődési perspektíváit vizsgálta. A fókuszcsoporthoz interjúk kiértékelése mélységi betekintést engedett úgy a szállodaigazgatók látásmódjába mint a központban dolgozó felsővezetők gondolataiba. A résztvevők az Accent Hotels szállodalánchoz tartozó hotelek igazgatói, managerei. Piacvezető, független magyar szállodaüzemeltető céggént a szállodalánc ország-szerte 19, valamint Ausztriában 6 szállodát működtet különböző méretben és profilban, így kiterjedt rálátása van az aktuális fenntarthatósági és környezetvédelmi állapotokra, valamint ezek fejlesztési lehetőségeire.

4.1. A Fenntarthatóság értelmezése

Vendégoldalon megfigyelhető az utazók tudatossá válásának markáns folyamata, egyre többen vannak az olyan utazók, akik tisztában vannak többek között a fenntarthatóság és az ökoturizmus definícióival. Mindez magával hozza a strukturált információgyűjtést az utazás megkezdése előtt a választott desztinációval kapcsolatosan (Gonda & Raffay, 2021).

A fókuszcsoporthoz beszélgetések bevezető témájaként elsőként a fenntarthatóságról, mint fogalomról beszéltem a résztvevőkkel. A kutatás során nem volt elvárás, hogy a fenntarthatóságot definíció szerint ismerjék a szállodaipari szakemberek. A csoportbeszélgetések során fény derült rá, hogy erős szórás tapasztalható az egyes szállodavezetők, valamint a központban dolgozó kollégák értelmezése között. Megállapítható, hogy a fenntarthatóság, mint kifejezés halatán az üzemeltetéssel napi szinten foglalkozó szállodaigazgatói csoportok a környezetvédelemre, míg a központban dolgozó, pénzügyi, gazdasági területen mozgó vezetők a gazdasági értelmezésre asszociáltak. A fenntartható üzemelés harmadik pillére, a társadalmi felelősségvállalás nem került említésre első helyen.

A városi szállodákat képviselő csoport esetében megfigyelhető volt, hogy a fenntarthatóságot pontszerűen, egymástól független akciók sorozataként kezelik, melyek az aktuálisan adódó lehetőségek és központi irányból (kormányzat vagy szakmai szervezet) érkező inputok által indukálódnak. A wellness szállodák esetében egyértelmű elsőséget élvezett a környezetvédelmi értelmezés, elhanyagolható volt a társadalmi fenntarthatóság. Ezek a házak prioritásként kezelik a környezetvédelmet, mert így nem csak az esetükben mértékadó üzemeltetési költségnyadot minimalizálják, de jelentősen hozzájárulnak az őket befogadó fogadóközösség természeti környezetének megőrzéséhez is (Hajmásy, 2018).

4.2. Prioritások

Az értelmezések tisztázása után következő témakör a fenntarthatóság egyes elemeinek egymáshoz viszonyított fontossága volt. Elmondható, hogy az előre meghatározott rendszer szerinti fenntartható üzemelés nem élvez kiemelt prioritást a szállodaigazgatók körében. Ebből egyedül a wellness szállodák vezetősége kivétel, akik elsődleges helyen kezelik a fenntartható működést. A szakemberek fontosnak tartják a fogadótelepülés állapotának megőrzését és javítását, hiszen az nemcsak a szálloda integrációját segíti a helyi társadalomba, hanem közvetlenül hatással van arra a turisztikai desztinációra, melyben a szálloda működik, ez pedig kihat annak gazdasági teljesítményére is.

A résztvevők között egyetértés van abban a tekintetben, hogy jelenleg a környezetvédelmi stratégiák kidolgozása és megvalósítása élvez prioritást. A szakemberek elsődleges fontosságúnak tartják az energia- és vízgazdálkodást, a megtermelt hulladék szelektálását és minimalizálását. Kimondottan hangsúlyos ez esetben a központi vezetőség által alkotott vélemény, miszerint nem lehet meghatározni az egyes szállodák fenntarthatósági és környezetvédelmi stratégiájának elemeit és azok fontossági sorrendjét, mivel azok olyan változóktól függenek, mint a szálloda fogadótelepülésének adottságai, a szálloda mérete és profilja, a hotel vendégkör, valamint a beszállítók részvételi hajlandósága.

4.3. Motivációk

A fenntarthatósági és környezetvédelmi stratégiák megalkotásának motivációi több helyre vezethetők vissza. Elterjedt vélemény, hogy elsődlegesen a környezetvédelmet érintő tervek megvalósítása szükséges, mivel annak közvetlen hatása van a gazdasági teljesítményre. A válaszadók fontosnak tartják, hogy az energia- és vízgazdálkodás hatékonyságának javítása által jelentős megtakarítások érhetők el az üzemelés során, amit alátámaszt azok magas prioritása. Szintén kiemelt helyen szerepel az a vélemény, miszerint a környezetvédelmet célzó fejlesztések, legyen szó energetikáról, hulladékgazdálkodásról, a zajszennyezés mérsékléséről vagy környezetkímélő és újrahasznosított termékek beszerzéséről, nagyobb arányban részesülnek állami vagy uniós támogatásban, mint a gazdasági vagy társadalmi fenntarthatóságot célzó beruházások. Egységes az álláspont abban a tekintetben, hogy a környezetvédelmi fejlesztések elsődleges motivációja a költséghatékonyság és a költségtudatosság növelése. Ezt támogatja a szállodai intern marketing is, mely edukációs céllal szólítja meg a vendégeket az erőforrások megőrzése érdekében (például ritkább törölközőcsere, világítások lekapcsolása, ablakok zárva tartása).

A szállodai üzem során jelentős mennyiségű anyag és áru kerül feldolgozásra, illetve felhasználásra, amely a csoporttagok szerint indokolja a beszerzések különböző szempontok szerinti folyamatos felülvizsgálatát. Mindhárom csoportban egyhangúan egyetértettek a szakemberek abban, hogy az elsődleges beszerzési szempont a megvásárolt termék vagy szolgáltatás ár/érték aránya. A helyi termelők támogatása valamint a fenntartható forrásból származó termékek nem kapnak kiemelt figyelmet.

Összességében elmondható, hogy a fenntarthatósági és környezetvédelmi akciótervek és stratégiák kidolgozása és működtetése mögött nagyrészt gazdaságorientált szemléletmód húzódik meg.

A wellness szállodák esetében viszont a csoporttagok egyetértettek abban, hogy a fenntartható működésnek erős marketingértéke van. Csordás Imre, az Accent Hotels ügyvezető igazgatója szerint jelenleg is megtalálható a piacon egy olyan, főként Y és Z generációs vendégsegmens, melynek szállodaválasztási preferenciái között szerepel az adott szálláshely ökológiai lábnyoma vagy épp társadalmi felelősségvállalása. Véleménye szerint ez a trend az évtized második felében erősödni fog és globális szinten termékfejlesztéseket fog elindítani azáltal, hogy a kereslet egy olyan jelentős részét fogja képviselni, mely nem hagyható figyelmen kívül. Erre enged következtetni a nemzetközi szállodakönszernek, mint az IHG Green Engage, az Accor Planet 21, a Marriott 360 programja, vagy az online szállásközvetítők, mint a Booking.com Fenntartható szálláshely vagy a Tripadvisor Green Leaders rendszere.

4.4. Megvalósítható akciók

Az általános vélemény alapján a szállodák saját hatáskörben racionális ráfordítások mellett kötelesek olyan változtatásokat, fejlesztéseket végrehajtani, melyek kiküszöbölik a felesleges pazarlást, ezáltal csökkentve a környezeti terhelést és racionalizálva a költségeket. A központi vezetők közül álló csoport kiegészítette ezt annyival, hogy a fejlesztéseknek rentábilisnak kell lennie, a beruházásnak gazdaságilag is meg kell térülnie.

A csoportok által említett, a kikötéseknek megfelelő környezetvédelmi fejlesztések az alábbiak lehetnek:

- papírfelhasználás csökkentése,
- energiatakarékos eszközök beszerzése,
- gépek, berendezések üzem idejének csökkentése,
- megújuló energiaforrások használata,
- szelektív hulladékgyűjtés,
- komposztálás.

Ezen megvalósítható akciók tendenciózusan felmerülnek minden csoportnál, attól függetlenül, hogy az adott csoportban van-e az MSZÉSZ által minősített Zöld szálloda, vagy pedig az adott ház rendelkezik-e fenntarthatósági stratégiával.

A fenntartható működés érdekében a szállodák felelőssége nem kerül ki a fenti direkt fejlesztésekben, hanem szükséges a környezettudatos vendégkör megcélzása, a vendégek tájékoztatása és nevelése, valamint a stratégiai szintű gondolkodás is (Nagy-Keglovich & Happ, 2021).

Az összes fókuszcsoporthozos interjú során említésre kerültek a társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos megvalósítható akciók is.

Megemlítésre került minden csoport esetén a közösségi önkéntesség, mely során céges szervezésű önkéntes tevékenységet végeznek a szállodában dolgozók, illetve a vállalati jótekonyság, amely karitatív célú céges adományokat takar. Többben kiemelték azon elhatározásukat, miszerint az Accent Hotels lánc tagjaként a szállodák a munkavállalókkal szembeni etikus magatartásukat kell, hogy folyamatosan szem előtt tartsák. Ez a 21. századi CSR definíció egyik fontos eleme, mely a stakeholdereket helyezi a középpontba, és olyan gyakorlatokban nyilvánul meg, mely a munkavállalókkal szembeni megbecsülést, etikus viselkedést és munkakörülményeik folyamatos fejlesztését helyezi előtérbe (Steinbachné Hajmásky, 2020).

4.5. Az elhanyagolt CSR

A CSR-ról megoszlottak a vélemények még az egyes csoportokon belül is, ami arról árulkodik, hogy a téma ismertsége, valamint a szakemberek gondolatai jelentősen eltérnek egymástól. A fókuszcsoporthozos interjúk mindegyike esetén érezhető volt a társadalmi felelősségvállalás jelentős háttérbe szorulása, ami az interjúkban résztvevők szerint három okra vezethető vissza.

Elsődlegesen a szállodát közvetlen érdekek fűzik a gazdaságilag fenntartható működéshez, ezáltal törvényszerű, hogy nyereségorientált entitásként minden döntése mögött a szubsztantív racionalitás elve érvényesül (Szikora, 2012).

A CSR ismertsége jóval elmarad a környezetvédelemtől, ami azt eredményezi, hogy az utóbbihoz kapcsolódó fejlesztések és beruházások esetén nagyságrendekkel könnyebb szellemi erőforrásokat társítani akár házon belülről is.

A szállodai szakemberek szerint a társadalmi felelősségvállalást érintő tevékenységek tartósan forrásigényesek, ami a jelenlegi szektorálisan tapasztalható forráshiányos helyzetben nem folytatható tartósan a hotel elsődleges gazdasági tevékenységének veszélyeztetése nélkül. Napjainkban a hazai szállodák számára a mindennapos operáció is kihívást jelent, ami nem teszi lehetővé azt, hogy a fenntartható működésre vonatkozó stratégiák kialakításával és gyakorlatba való átültetésével foglalkozzanak (Gyurácz-Németh et al., 2021).

Egybehangzó véleménye volt a csoportoknak, hogy a fenntartható működés társadalmi pillérének helyzete várhatóan még legalább az évtized végéig jelentősen háttérbe szoruló lesz a gazdasági és környezeti szempontokhoz képest.

4.6. Akadályok, nehézségek

Minden csoport esetén felmerülő téma volt a fenntarthatósági stratégiák létrehozásának és megvalósításának akadályai. Visszatérő motívum a szakemberek eszmefuttatásakor a finanszírozási helyzet nehézsége, a központi és EU-s támogatások hiánya, valamint a tőkeellátottság hiánya, amik jelentősen megnehezítik a fenntartható működéshez szükséges dologi és nem dologi fejlesztések véghezvitelét.

8. táblázat: A fenntartható működés megvalósulásának akadályai

Akadály jellege	Szállodai vonatkozás
<i>A probléma fel nem ismerése</i>	A szállodai működés során nem kerülnek meghatározásra a kritikus pontok. Ok: Szakértelem hiánya. Példa: Gépészeti szakismeret hiányzik.
<i>Finanszírozási nehézségek</i>	A szektor a COVID válság során felélte tartalékjait, így nehézkes a forrásigényes beruházások finanszírozása.
<i>Támogatások hiánya</i>	Nincs elérhető megfelelő kormányzati vagy uniós támogatás a szálloda által meghatározott célok eléréséhez.
<i>Piac fejletlensége</i>	A magyar piac fejletlensége okán még nem képes gyökeres változásokat befogadni. Például: Húsmentes alternatívák használata, fogyatékkal élők alkalmazása.
<i>Szabályozói környezet elmaradottsága</i>	Jelentős adminisztrációs terhek, bürokrácia, elavult technológiai megoldások a kormányzati és önkormányzati szervezeteknél.

Forrás: Saját szerkesztés primer kutatás alapján

Több esetben a szervezeten belülről származó hibaként említették a problémák és fejlődési lehetőségek felismerési képességének hiányát, ami a szállodákban a meglévő személyzet leterheltségére, valamint az egyes részzakterületekre vonatkozó szakismeret hiányára vezethető vissza. Egyöntetű véleménye a felmérésben résztvevőknek, hogy ennek elsődleges megoldása a rendszeres továbbképzések alkalmazása.

Szintén kihívásnak élik meg a válaszadók a piac, valamint a szabályozói környezet elmaradottságát. A piac keresleti oldalról jelenleg nem képes jelentős változások befogadására, így nem csupán erőforrás, hanem időigényes is a változtatások átültetése a gyakorlatba.

Mindemellett a szabályozó (a helyi vagy a központi kormányzat) által megteremtett és alakított környezet jelentős adminisztrációs terhekkel, bürokratikus intézményrendszerrel és elavult technológiákkal hátráltatja a fenntartható működés érdekében implementálni szándékolt fejlesztéseket. Többben példaként említették meg a papír alapú számlázás, valamint könyvelési és számviteli beszámolók digitalizációját.

5. Következtetések

A tanulmány arra fókuszált, hogy vizsgálat alá helyezze a szállodai felsővezetők szemléletmódját, elvárásait és véleményét a szállodaüzem fenntarthatóságával kapcsolatban. A szakirodalmi források már jelentős mértékben érintették a szállodai fenntarthatóságot, valamint annak módjait, a környezetvédelmet, társadalmi felelősségvállalást és a fenntartható gazdasági működést. Ezen eredményeket jelentős részben alátámasztották a szállodaigazgatók körében végzett fókuszcsoporthoz tartozó kutatásom eredményei. Ebből elsősorban az az eredmény vonható le, hogy a fenntarthatóság, mint fogalom a szakmai körökben bizonyos ismertségre tett szert, viszont napjainkban még jelentős mértékben asszociálnak hallatán a környezetvédelemre, mely a fogalomkörnek pusztán egy szelete.

Megállapításra került, hogy a különböző típusú szállodák, valamint szállodalánc esetén a központi irányításban dolgozó kollegák prioritásai és motivációi rendszerint eltérnek egymástól, ám minden esetben észrevehető a törekvés a saját hatáskörükbe tartozó fenntarthatósági akciók véghezviteléről. Mindemellett a kutatás során fény derült arra, hogy a vizsgált szállodák nem rendelkeznek fenntarthatósági stratégiával, az általuk végrehajtott fejlesztések és kampányok pontszerű akciókként értelmezhetők, amiknek elsődleges motivációja a gazdasági fenntarthatóság biztosítása. A CSR, a társadalmi fenntarthatóság jelentős lemaradásban van mind ismertség, mind pedig a vele kapcsolatos tevékenység intenzitásának tekintetében is a gazdasági illetve környezeti fenntarthatóságtól. Ennek oka elsődlegesen a szakértelem hiányára, illetve pénzügyi okokra vezethető vissza. A kutatás során tisztázódott a fenntartható működést akadályozó tényezők sora is, melyek 5 kategóriába sorolhatók:

- probléma fel nem ismerése,
- finanszírozási nehézségek,
- támogatások hiánya,
- piac fejletlensége,
- szabályozói környezet elmaradottsága.

A téma időszerűsége okán további kutatásokat tervezek lefolytatni a szállodai társadalmi felelősségvállalás jelenéről és jövőjéről.

Irodalomjegyzék

- Albert Tóth A. (2016). Fenntarthatóság és környezetvédelem a szállodaiiparban. *Területfejlesztés és innováció*, 10(3), 16–29.
- Ásványi, K. & Chaker, H. (2021). A vendégek preferenciái a fenntartható szállodai attribútumokról. *Közép-Európai Közlemények*, 14(2), 83–105.
- Dávid L. (szerk.) (2007). *Turisztikai erőforrások: A természeti és kulturális erőforrások turisztikai hasznosítása*. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt., Budapest.
- Gonda T. (2016). *A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai*. PTE KPVK, Pécs.
- Gonda T. & Raffay Z. (2021). Környezettudatosak-e a hazai turisták? *Turizmus Bulletin*, 21(2), 4–14. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2021v21n2.1>

- Gyurác-Németh P., Hiezl K., Németh M. & Búr R. (2021). A fenntarthatóság gyakorlati működésének összefüggései a magyar szálloda szektorban. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*, 6(2), 25–37. <https://doi.org/10.15170/TVT.2021.06.02.02>
- Gyurác-Németh P., Hiezl K., Németh M. & Búr R. (2021). Szállodalánchoz tartozó és független szállodák fenntarthatósági gyakorlata közötti különbségek feltárása a magyar szálloda szektorban. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 31(237), 56–61.
- Hajmász Gy. (2018). Társadalmi felelősségvállalás a magyarországi szállodákban – különös tekintettel a környezetvédelmi aspektusra. *TVT Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*, 3(3), 4–17.
- Kovács Gy. (2020). *A posztmodern turizmus fenntarthatóságának kérdései, a társadalmi felelősségvállalás vizsgálata a szálloda- és vendéglátóipar területén*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar, Földtudományok Doktori Iskola, Pécs. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23571/kovacs-gyongyi-phd-2020.pdf> (Letöltve: 2022.10.02.)
- Lengyel-Molnár T. & Tóvári J. (2001). *Kutatásmódszertan*. Távoktatási tankönyv. Eszterházy Károly Főiskola, Médiainformatica Intézet, Eger.
- Lukács R., Tütümkov-Hrisztov J. & Grotte J. (2022). A hazai generációk, különös tekintettel a digitális bennszülöttek szállodaválasztási szokásai a fenntarthatóság és a digitalizáció mentén. *Turizmus Bulletin*, 22(4), 26–37. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2022v22n1.3>
- MSZÉSZ (2020). Trendriport - A hazai és nemzetközi szállodaipar teljesítményéről, 2020. január–augusztus. http://www.hah.hu/files/4416/0248/6769/Trendriport_2020._augusztus.pdf (Letöltve: 2022.10.02.)
- Nagy-Keglovich J. & Happ É. (2021). Vendégvélemények a zöld szállodai eszközök használatáról. *Turizmus Bulletin*, 21(1), 26–33. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2021v21n1.3>
- Sik D. & Szécsi J. (2021). A fókuszcsoport, mint módszer szerepe a szociális munkában. In Fábíán G. & Hegyesi, G. (szerk.), *A szociális munka elmélete és gyakorlata*. 7. kötet (pp. 236–257). MTA Szociológiai Tudományos Bizottság Szociális Munka Albizottság, Budapest.
- Sikó B. (2018). Környezetvédelem és felelősségvállalás a szállodaiparban – egy lehetséges új fókusz a hotelek üzemeltetésében. *Lépések*, 23(74), 9–11.
- Steinbachné Hajmász Gy. (2020). *A dolgozói elégedettség vizsgálata a belső CSR tevékenységek tükrében a Balaton régió négy- és ötcillagos szállodáinak bevonásával*. Doktori értekezés. Pannon Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Veszprém. https://gsdi.gtk.uni-pannon.hu/wp-content/uploads/2020/12/Doktori-ertekezes_Steinbachne-Hajmasy-Gyongyi.pdf (Letöltve: 2022.10.25.)
- Stipanuk, M. D. (1996). The U.S. Lodging Industry and the Environment: An Historical View. *Cornell Hotel and Restaurant Administration*, 37(5), 40–43. <https://doi.org/10.1177/001088049603700522>
- Szikora P. (2012). A racionalitás szerepe a vállalkozások fejlesztésében. In Nagy I. Z. (szerk.), *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században* (pp. 179–200). Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar, Budapest.
- Internetes források:*
- Accor Hotel Group, Planet 21 Programme. <https://all.accor.com/gb/sustainable-development/index.shtml> (Letöltve: 2022.11.29.)
- KSH, A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása szállástípusonként, havonta. https://www.ksh.hu/statdat_files/tur/hu/tur0071.html (Letöltve: 2022.11.29.)
- Marriott Hotel Group, Sustain 360. <https://serve360.marriott.com/> (Letöltve: 2022.11.29.)
- Intercontinental Hotel Group, Green Engage Programme. <https://www.ihg.com/content/us/en/about/green-engage> (Letöltve: 2022.11.29.)

MSZÉSZ, Zöld szálloda szekció. <https://www.hah.hu/palyazatok/zold-szalloda> (Letöltve: 2022.11.25.)

MTSZ, Paradigmaváltás, szemléletváltás, szemléletformálás. <https://magyarturisztikaiszovetseg.hu/2018/02/paradigmavaltasszemleletvaltas-szemleletformalas/> (Letöltve: 2022.11.28.)